

РОЗДІЛ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО
І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИВПЛИВ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ
НА РЕАЛІЗАЦІЮ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУTHE INFLUENCE OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS
ON THE IMPLEMENTATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

В статті було виявлено ключові етапи становлення концепції сталого розвитку та визначили їх події на міжнародному рівні, проаналізовано основні підходи до трактування даної концепції. Визначено роль органів державної влади у процесі реалізації ЦУР на прикладі аналізованої групи зарубіжних країн: відзначається важлива функція державного регулювання з погляду подолання «провалів ринку» та інтерналізації соціальних та екологічних витрат. Проаналізовано фактори, що спонукають транснаціональний бізнес до участі в реалізації ЦУР: досліджено та оцінено можливі переваги, які набувають приватний сектор у результаті даної діяльності. На підставі проведеного авторами аналізу ключових напрямів участі транснаціонального бізнесу в реалізації ЦУР, контент-аналізу нефінансової звітності та фінансових показників найбільших та найбільш соціально відповідальних ТНК світу, а також аналізу активності приватного сектора в угодах «змішаного» фінансування проведено оцінку залучення транснаціонального бізнесу до реалізації ЦУР на сучасному етапі.

Ключові слова: цілі сталого розвитку, міжнародні економічні відносини, корпоративна соціальна відповідальність, корпоратизація, ТНК, глобальний розвиток.

The role of public authorities in the process of implementing the SDGs is determined on the example of the analyzed group of foreign countries (USA, UK, Germany, France and Japan): an important function of state regulation is noted in terms of overcoming "market failures" and internalizing social and environmental costs. It has been established that the process of adapting state policies to the 2030 Agenda is currently underway; the political leadership of the countries under consideration initiates the formation of mechanisms for the interaction of various stakeholders in the interests of the implementation of the SDGs at the national and global levels. The factors that encourage transnational businesses to participate in the implementation of the SDGs are analyzed: the possible benefits acquired by the private sector as a result of this activity (creation of long-term qualitative "value" and short-term quantitative "value" are investigated and evaluated); specific business cases are described that prove in practice the commercial feasibility of companies' activities in the interests of the SDGs; shows the relationship between financial and non-financial indicators of the business. The main ways of participation of transnational business in the implementation of the SDGs at the present stage (FDI, the implementation of the SDGs through key business operations, social and green investments, the promotion of individual SDGs within corporate strategies, "mixed" financing) are identified and described. models of such participation (philanthropic, commercial, hybrid). Based on the author's analysis of the key areas of participation of transnational businesses in the implementation of the SDGs, content analysis of non-financial reporting and financial performance of the largest and most socially responsible TNCs in the world, as well as an analysis of the activity of the private sector in transactions of "mixed" financing, an assessment was made of the involvement of transnational businesses in the implementation of the SDGs at the present stage.

Key words: sustainable development goals, international economic relations, corporate social responsibility, corporatization, TNC, global development.

УДК 339.9:334

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure70-2>

Македон В.В.

д.е.н., професор кафедри міжнародної економіки і світових фінансів, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Волошко Н.О.

к.е.н., доцент кафедри економіки та управління національним господарством, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Makedon Vyacheslav

Oles Honchar Dnipro National University

Voloshko Nataliia

Oles Honchar Dnipro National University

Постановка проблеми. У сучасній світовій економіці і умовах міжнародного бізнесу ТНК як самостійні юридично відособлені утворення виникають з метою ведення бізнесу на ринку, раціонального використання виробничого, трудового і фінансового потенціалу, узгодження науково-технічної (інноваційної) політики. Переваги і потенціал корпоративних структур, основою яких є консолідація капіталу, коопераційні зв'язки і інтегрована взаємодія учасників різного роду діяльності, об'єднаних загальними цільовими завданнями і економічними інтересами, дозволяють їм функціонувати ефективніше, ніж окремим самостійним підприємствам. Глибина і масштабність корпоратизації світової економіки, яка стосується практично всіх основних галузей промисловості і багато соціальних

процесів, свідчать про те, що провідна роль крупного інтегрованого бізнесу в забезпеченні економічного зростання і індустріального розвитку країни в даний час цілком об'єктивна [1, с. 7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання глобальної діяльності ТНК досліджено в роботах таких вчених як: Білорус О., Валіков В., Голіков А., Довгаль О., Г. Заїкіна, Македон В., Михайлишин Л., Хукер Р. Водночас у зарубіжній науці відзначається істотний недолік серйозних академічних досліджень, присвячених проблематиці взаємодії держави та приватного сектору, спрямованого на практичну реалізацію Цілей сталого розвитку, а також оцінці ролі різних стейкхолдерів у фінансуванні та забезпеченні глобального розвитку.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження впливу транснаціональних корпорацій на реалізацію цілей сталого розвитку. До задачі дослідження віднесемо: провести дослідження особливості діяльності ТНК в координатах цілей сталого розвитку; провести дослідження економічної діяльності ТНК на користь реалізації цілей сталого розвитку; розробити напрямки позитивізації впливу ТНК на глобальну економіку в умовах військових подій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зважаючи на те, що 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) і 169 відповідних завдань носять універсальний характер і актуальні як для розвинених, так і для країн, що розвивається, проблема пошуку додаткових джерел фінансування для реалізації цих Цілей набуває дедалі більшої ролі. З одного боку, у документі підтверджується, що «державне фінансування, як на національній, так і на міжнародній основі, відіграватиме визначальну роль у наданні найважливіших послуг та забезпеченні суспільних благ, а також у залученні коштів з інших джерел фінансування».

Разом з тим в оновленому глобальному порядку денному також зазначається, що «найбідніші та найуразливіші країни, які мають обмежені внутрішні ресурси», потребують також «міжнародного державного фінансування», яке має виражатися не тільки в офіційній допомозі розвитку (ОДР), але й залучення «додаткових ресурсів з інших джерел, як державних, і приватних» [2, с. 67–69].

У сучасних дослідженнях наводяться різні кількісні оцінки інвестиційних потреб для реалізації «Порядку денний 2030» (табл. 1). Згідно з оцінкою ЮНКТАД, для досягнення ЦСР у глобальному масштабі до 2030 р. знадобиться приблизно 75 трлн. дол. до 105 трлн. дол. США щорічних приватних інвестицій.

Дані, які наводяться в рамках дослідження Массачусетського інституту технологій, свідчать

про те, що для досягнення ЦСР до 2030 р. необхідно щорічно збільшити обсяг приватного фінансування на 2,5 трлн. дол. США, що становитиме приблизно 50% від необхідного сукупного обсягу фінансування ЦСР у 115 трлн. дол. США. Згідно з підрахунками ЮНКТАД, сукупний обсяг щорічних інвестицій, необхідних для реалізації ЦСР у країнах, що становить, становить 3,9 трлн. дол. США; при цьому поточні обсяги виділеної ОДР та ПІІ покривають близько 1,4 трлн. дол. США даних інвестиційних потреб. Таким чином, щорічний дефіцит фінансування ЦСР в країнах, що розвиваються, оцінюється в 2,5 трлн. дол. США [4].

На найбільші фінансові інститути (багатосторонні банки розвитку, двосторонні фінансові інститути та державні агентства-донори) припадає близько 20% усіх угод в межах «змішаного» фінансування, проте саме ці організації лідирують за обсягом капіталу, що надається (табл. 2).

Згідно з результатами дослідження ОЕСР, за період із 2015 по 2020 рр. багатосторонні та двосторонні фінансові інститути розвитку мобілізували близько 81,1 трлн. дол. США приватного капіталу. У цьому 36% залученого приватного капіталу було забезпечено з допомогою діяльності всіх двосторонніх фінансових інститутів розвитку.

У період, що розглядається, з 2015 по 2020 рр. географічне розподіл залученого приватного капіталу було таким: 30% коштів було спрямовано на реалізацію проектів країнах Африки, 26% – країнах Азії. При цьому 77% (62 млрд. дол. США) залучених приватних коштів було направлено до країн із середнім рівнем доходу, тоді як для реалізації проектів з метою розвитку найменш розвинених країн вдалося мобілізувати лише 6,8% (5,5 млрд. дол. США) сукупного обсягу приватних коштів [6].

Найбільше за обсягом фінансування за рахунок залученого приватного капіталу отримали проекти у банківській та фінансовій сферах – 33% (27,1 млрд. дол. США), що відповідає ЦСР 1, 3, 4, 8,

Таблиця 1

Оцінка інвестиційних потреб для реалізації ЦСР у країнах, що розвиваються

Галузь (ЦСР)	Щорічний обсяг необхідних інвестицій на період із 2020 по 2030 рр., млрд. дол. США
Енергетика (ЦСР 7)	630-950
Транспорт (ЦСР 9)	350-770
Телекомунікації (ЦСР 9)	230-400
Чиста вода та санітарія (ЦСР 6)	~410
Продовольча безпека та сільське господарство (ЦСР 2)	~480
Боротьба зі зміною клімату (ЦСР 13, 14, 15)	550-850
Адаптація до наслідків зміни клімату (ЦСР 13)	80-120
Охорона здоров'я (ЦСР 3)	~210
Освіта (ЦСР 4)	~330
Разом:	3270-4520

Джерело: [3]

Джерела фінансування глобального розвитку з боку інституцій та ТНК

Пільгові постачальники капіталу		Комерційні постачальники капіталу	
Приватні фонди	Державні агенції з розвитку	Багатосторонні банки розвитку (МБР)	Двосторонні фінансові інституції розвитку
Фонд Білла та Мелінди Гейтс, Фонд Рокфеллера, фонд Макартуров тощо.	DFID (Великобританія), USAID (США), GIZ (Німеччина), AFD (Франція), JICA (Японія), Sida (Швеція), MCC (США).	МБР: ЄІБ, ЄБРР, АфБР, АзБР, АБІІ. Підрозділи приватного сектора в межах МБР: IFC (Світовий банк), IDB Invest (міжамериканський банк розвитку) тощо.	CDC Group (Великобританія), FMO (Нідерланди), OPIC (США), JBIC (Японія), DEG (Німеччина), Proparco (Франція), FinDev Canada (Канада), Norfund (Норвегія) та ін.
Річний обсяг капіталу: близько 70 млрд. дол. (гранти)	Річний обсяг капіталу: понад 140 млрд. дол.	Річний обсяг капіталу: понад 200 млрд. дол. (40 млрд. дол. – приватні інвестиції)	Річний обсяг капіталу: понад 20 млрд. дол.

Джерело: [5]

9, 10, 13. Обсяг приватного фінансування у сфері енергетики становив 25% (20 млрд. дол. США), у сфері промислового виробництва – 14% (11,5 млрд. дол. США), що відповідає ЦСР 7 та ЦСР 9 (рис. 1.). При цьому 26% (21,3 млрд. дол. США) залученого приватного капіталу було виділено на користь проектів, спрямованих на боротьбу зі зміною клімату (ЦСР 13), у всіх секторах, що розглядаються.

Згідно з офіційною статистикою, сукупний коефіцієнт залучення коштів, що забезпечується багатосторонніми банками розвитку, не перевищував співвідношення 0,8:1, де на 1 долар банківського фінансування припадає 0,8 долара приватного капіталу. Як свідчать підрахунки Цільової робочої групи з «змішаного» фінансування та Комісії з економіки та сталого розвитку, для переходу до концепції «від мільярдів до трильйонів» та подолання дефіциту фінансування ЦСР в країнах, що розвиваються, потрібне підвищення даного коефіцієнта більш ніж удвічі протягом наступного десятиліття.

У 2021 р. сукупна вартість проектів «змішаного» фінансування, реалізованих двосторонніми фінансовими інститутами розвитку (без урахування діяльності державних агентств-донорів), склала 8,8 млрд. дол. США (на кожен долар пільгових коштів фінансування довелося 4 долари комерційного капіталу). У зв'язку з цим, все більше бізнес-гравців сьогодні виявляє інтерес до Цілей сталого розвитку, включаючи у свою нефінансову звітність результати діяльності, що відображають внесок у реалізацію певних ЦСР. Лідуючі на світових ринках компанії насамперед прагнуть продемонструвати власні рішення та інноваційні моделі у відповідь на ключові виклики, з якими зіткнулося людство в ХХІ столітті [8]. Примітно, що найбільш затребуваними в корпоративному середовищі виявляються не лише ЦСР, які безпосередньо стосуються ключових бізнес-операцій та галузевої спеціалізації компаній, але й ЦСР,

пов'язані з іншими галузями або спрямовані на вирішення глобальних економічних проблем.

Дані опитування, проведеного незалежною організацією Ethical Corporation, що спеціалізується на дослідженнях у галузі КСВ та сталого розвитку, продемонстрували, що найбільший інтерес у бізнес-спільноті викликають ЦСР 13 (боротьба зі зміною клімату – 63% компаній-респондентів), ЦСР 8 (гідна робота та економічне зростання – 52%), ЦСР 12 (відповідальне споживання та виробництво – 51%), ЦСР 3 (хороше здоров'я та добробут – 50%), а також ЦСР 5 (гендерна рівність – 49%) та ЦСР 9 (інновації, індустріалізація та інфраструктура – 49%) (рис. 2). Результати пізнішого дослідження KPMG за 2020 рік підтвердили найбільшу прихильність корпоративного сектора до ЦСР 13, 8 та 3 при досить низькій залученості бізнесу до вирішення завдань в межах ЦСР 15, 2 та 14 [6; 9].

На думку керівництва Всесвітньої ради підприємців зі сталого розвитку (WBCSD), бізнес відіграватиме ключову роль у реалізації «Порядку денний 2030», оскільки саме діяльність приватного сектору є рушійною силою економічного зростання. Крім того, ТНК є виробниками інновацій, ноу-хау та сучасних технологій та найбільшими постачальниками інвестицій.

Відповідно до класифікації, запропонованої ОЕСР, в даний час можна виділити такі способи залучення бізнесу в діяльність, пов'язану з реалізацією ЦСР:

1. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ).

Згідно з оцінкою «KPMG International», за останні два десятиліття структура глобальних фінансових потоків у країни, що розвиваються, істотно змінилася. Обсяг приватного капіталу, включаючи благодійні грошові перекази та ПІІ, в даний час значно перевищує масштаби офіційної допомоги розвитку (ОПР) і відіграє важливу роль у фінансуванні зростання економік, що

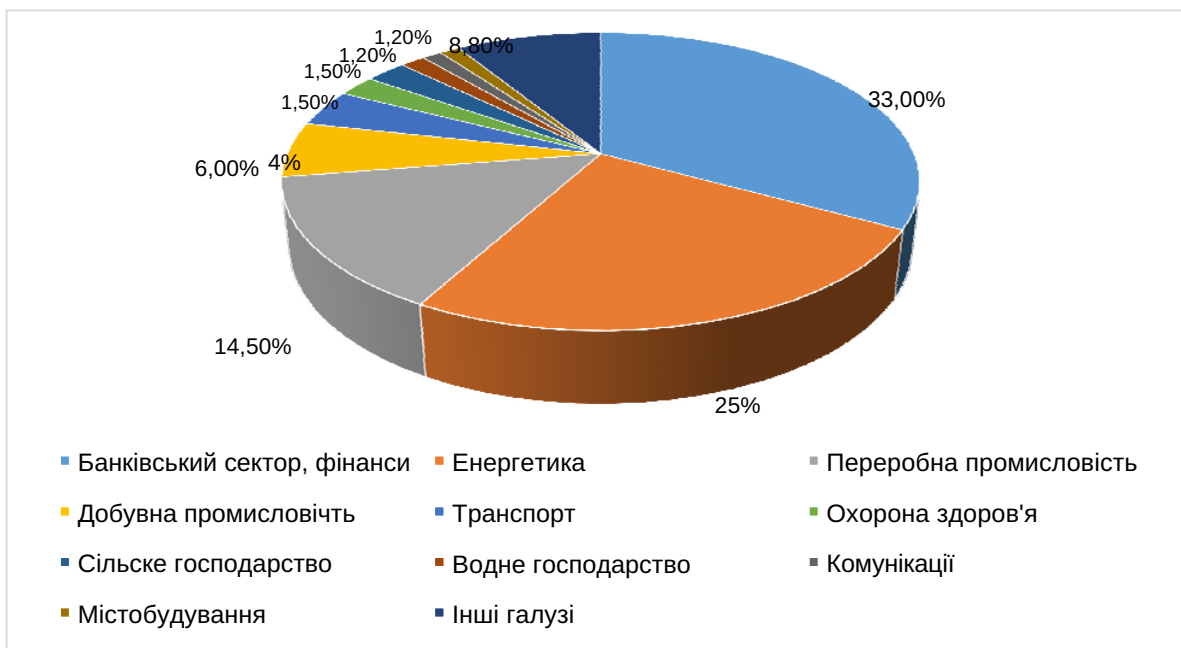

Рис. 1. Розподіл залученого приватного капіталу з боку ТНК по секторах, млрд. дол. США, %

Джерело: [7]

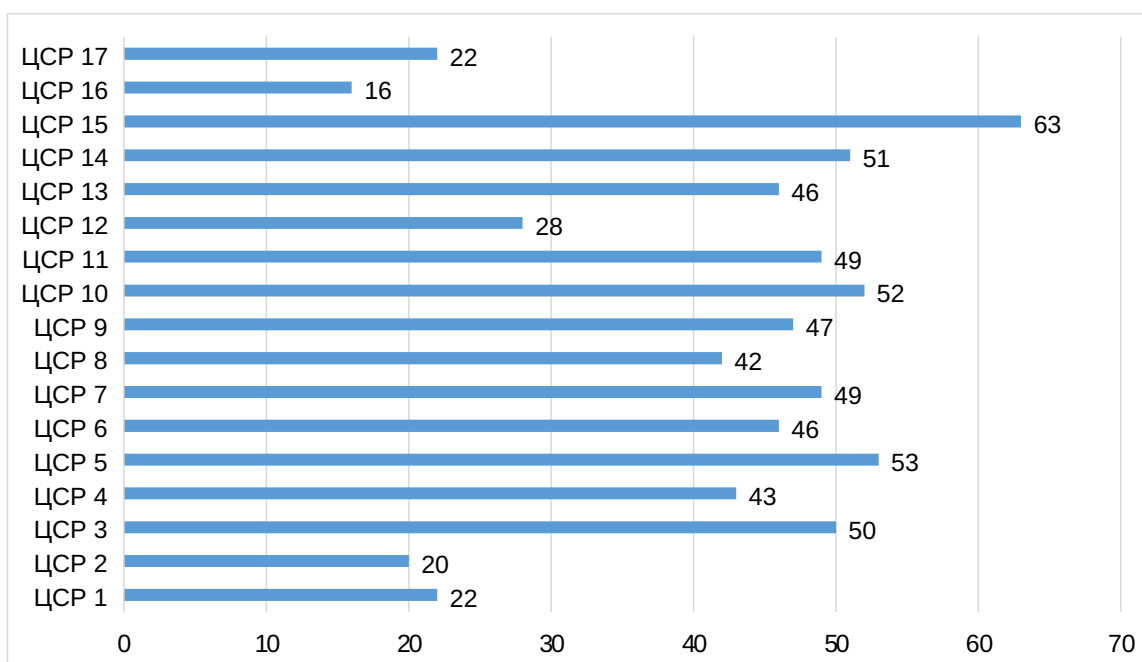

Рис. 2. Участь ТНК у реалізації окремих ЦСР, % опитаних компаній

Джерело: [7]

розвиваються. Зокрема, згідно з даними ОЕСР за 2021 рік, розмір ОПР склав 16,5% від загального обсягу фінансових потоків у країні, що розвиваються, у той час як сукупна частка ПІІ склала 21%, розмір приватних грантів – 3,4% [10, с. 114–116].

2. Реалізація ЦСР шляхом проведення ключових бізнес-операцій та взаємодії зі стейкхолдерами в рамках виробничого ланцюжка. До цієї діяльності належить сплата податків з прибутку,

створення робочих місць, залучення місцевих громад як постачальників сировини чи робочої сили у країнах присутності ТНК. Так, згідно з оцінкою Світового економічного форуму (ВЕФ), діяльність приватного сектору відіграє найважливішу роль у боротьбі з бідністю та у забезпеченні сталого економічного зростання та розвитку: саме приватний бізнес створює близько 90% робочих місць у країнах, що розвиваються.

3. Соціально відповідальне ведення бізнесу, а також підтримка окремих ЦСР В межах корпоративних стратегій сталого розвитку, що реалізується, зокрема, за допомогою розробки інноваційних продуктів, послуг, технологій або способів ведення бізнесу (наприклад, шляхом створення інклюзивних бізнес-моделей), а також проривних рішень, які сприяють покращенню якості життя людей, боротьбі зі зміною клімату та збереженню природних ресурсів [11, с. 116–117].

Відповідно до визначення Міжнародної фінансової корпорації, (International Finance Corporation – IFC), під «інклюзивним бізнесом» слід розуміти соціально відповідальні проекти, сфокусовані на інтеграції низькодохідних співтовариств у виробничі ланцюжки компанії як постачальників сировини, виробників продукції, дистриб'юторів та споживачів, тобто. розраховані на залучення до ринкових відносин гравців з «підстави економічної піраміди» – найбільш уразливою у соціально-економічному відношенні групи населення з мінімальними доходами. До цієї категорії організація відносить від 4 до 5 млрд. світового населення, що проживає на 1–8 дол. США на день у країнах з низьким та середнім рівнями доходів [12].

4. Соціальні та «зелені» інвестиції. Інвестиції «соціального впливу» (social impact investment) спрямовуються з метою фінансування соціальних або природоохоронних проектів, які не лише приносять користь суспільству, а й є комерційно доцільними. За останні два десятиліття відзначається безпрецедентне зростання соціальних інвесторів у світі: якщо до 1997 р. налічувалося близько 50 таких організацій, то у 2021 р. кількість соціальних інвесторів перевищила 200. Наразі сукупний обсяг інвестицій «соціального впливу» у глобальному масштабі становить 228,1 млрд. США, при цьому 56% даних коштів розміщено на ринках країн, що розвиваються. При цьому обсяг

чистої ОПР у країні, що розвиваються, в 2020 р. склав 149 млрд. дол. США [2].

Починаючи з 2007 р., найбільші інвестиційні банки та міжнародні банки розвитку вперше ініціювали випуск «зелених» облігацій, доходи від продажу яких інвестуються в проекти, спрямовані на природоохоронні цілі. З 2020 р. відзначається зростання приватних емітентів «зелених» облігацій від імені транснаціональних банків та корпорацій. До кінця 2021 р. прибутки від продажу «зелених» облігацій перевищили 380 млрд. дол. США; Нині частку «зелених» облігацій припадає близько 2% ринку боргових цінних паперів.

5. «Змішане» фінансування. Як зазначалося у розділі 1 представлено дослідження, основною метою цього інноваційного інструменту фінансування розвитку є мобілізація додаткових приватних інвестицій. При цьому щорічний потенціал залучення комерційного капіталу в рамках «змішаного» фінансування оцінюється в 1–1,5 трлн. дол. США [6].

Нині пропонуються різні підходи до класифікації сімнадцяти ЦСР, з погляду оцінки їхнього впливу діяльність приватного сектора. Виходячи з логіки триєдиного підходу до сталого розвитку («соціально інклюзивне та екологічно стійке економічне зростання»), Цілі можуть бути умовно поділені на соціальні, економічні та екологічні [13]. Зважаючи на неможливість чіткого розмежування соціальних та економічних цілей, а також враховуючи, що в деяких дослідженнях виділяють так зване четверте «вимірювання» сталого розвитку – управлінське, вважаємо правомірним запропонувати наступну умовну класифікацію ЦСР (табл. 3).

Інститут дослідження ринків, що розвиваються, запропонував власну класифікацію ЦСР, в основі якої лежить критерій впливу Цілей на діяльність бізнесу. Відповідно до цієї класифікації, ЦСР розділені на «макроекономічну» групу – Цілі 1, 5, 8, 10, 11, 16, 17, присвячені проблемам бідності,

Таблиця 3

Класифікація цілей щодо «вимірювання» сталого розвитку

«Вимірювання» сталого розвитку	Цілі сталого розвитку (ЦСР)
Економічне	ЦСР 7 (недорога та чиста енергія), ЦСР 8 (гідна робота та економічне зростання), ЦСР 9 (індустріалізація, інновації, інфраструктура), ЦСР 10 (зменшення нерівності), ЦСР 11 (стійкі міста та населені пункти), ЦСР 12 споживання та виробництво).
Соціальне	ЦСР 1 (ліквідація злиднів), ЦСР 2 (ліквідація голоду), ЦСР 3 (добре здоров'я та благополуччя), ЦСР 4 (якісна освіта), ЦСР 5 (гендерна рівність), ЦСР 6 (чиста вода та санітарія), ЦСР 8 (гідна робота та економічне зростання), ЦСР 10 (зменшення нерівності), ЦСР 11 (стійкі міста та населені пункти).
Екологічне	ЦСР 7 (недорога та чиста енергія), ЦСР 13 (боротьба зі зміною клімату), ЦСР 14 (збереження морських екосистем), ЦСР 15 (збереження екосистем суші).
Інституційне (управлінське, політичне)	ЦСР 16 (світ, правосуддя та ефективні інститути), ЦСР 17 (партнерство на користь сталого розвитку).

Джерело: [6; 7]

Класифікація ЦСР за ознакою їхньої «значущості» для бізнесу

«Макроекономічні ЦСР»	«Галузеві ЦСР»	ЦСР, «обов'язкові для бізнесу»
ЦСР 1, ЦСР 5, ЦСР 8, ЦСР 10, ЦСР 11, ЦСР 16, ЦСР 17	ЦСР 2, ЦСР 3, ЦСР 4, ЦСР 6, ЦСР 7, ЦСР 9, ЦСР 14, ЦСР 15	ЦСР 5, ЦСР 12, ЦСР 13

Джерело: сформовано авторами

міжкраїнної та соціальної нерівності, зайнятості, економічного зростання та діяльності інститутів; «Галузеву» групу – цілі 2, 3, 4, 6, 7, 9, 14, 15, які адресовані, насамперед, компаніям, що спеціалізуються на певній галузі виробництва.

У третю групу було включено ЦСР, «обов'язкові бізнесу», т. е. ті Цілі, які є невід'ємною частиною корпоративної соціальної відповідальності більшої великих компаній протягом останніх десятиліть. Зокрема, йдеться про ЦСР 5 (гендерна рівність), 12 (відповідальне споживання та виробництво) та 13 (боротьба зі зміною клімату) (табл. 4).

За даними Фонду ЦСР (the SDG Fund) – заснованого в 2020 р. з ініціативи ПРООН міжнародного багатостороннього механізму з метою розвитку, який об'єднує ресурси національних урядів, приватного, «третього» та академічного секторів на користь просування ЦСР – наразі є можливим виділити три моделі участі компаній у просуванні ЦСР:

1) Комерційна модель. До них відносяться ініціативи приватного сектора, які безпосередньо пов'язані з ключовими бізнес-операціями компанії (у тому числі створення продуктових чи сервісних інновацій чи інноваційних бізнес-моделей) та виробляють «позитивні ефекти» у сфері сталого розвитку.

2) Філантропічна модель. Ініціативи приватного сектора, які вимагають матеріальних вкладень, витрат робочого часу працівників або передбачають безоплатне надання товарів та послуг. Отримання комерційного прибутку є метою даних проектів. До цієї моделі належить також соціальне інвестування у розвиток місцевих угруповань, яке є важливим інструментом просування ЦСР на локальному рівні.

3) Гібридна модель. Ініціативи, які поєднують у собі характеристики двох попередніх моделей. У ряді випадків на ранній стадії запуску ці проекти здійснюються як філантропічні (з метою проникнення на нові ринки або реалізації нових бізнес-моделей)

Висновки з проведеного дослідження. Процес популяризації принципів сталого розвитку закономірним чином вплинув на характер діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК) як найбільших і найвпливовіших гравців сучасної світової економіки. Одночасно з цінностями сталого розвитку набуває поширення концепція корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), до трактування якої згодом стали застосовувати триєдиний

підхід: згідно з сучасною інтерпретацією, під КСВ розуміють «три кошики відповідальності» - іншими словами діяльність компанії з урахуванням трьох "вимірювань" сталого розвитку. На нашу думку, на сьогоднішній день доцільно розглядати КСВ як інструмент, що застосовується корпоративним сектором реалізації Цілей сталого розвитку.

Таким чином, з прийняттям ЦУР позначився перехід до нової парадигми фінансування глобального розвитку, в рамках якої державні інститути країн-донорів стали приділяти особливу увагу співпраці з приватним сектором, розглядаючи його як найважливіше джерело мобілізації необхідних інвестицій. Щодо цього все більш затребуваними стають інноваційні механізми фінансування глобального розвитку – насамперед інститути (фонди та механізми) «змішаного» фінансування, які є інструментом «стратегічного» використання пільгового капіталу з метою залучення додаткових приватних коштів на користь реалізації ЦУР.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білорус О. Г. Глобальна інтеграція і тенденції кризової еволюції. *Економічний часопис XXI*. 2019. № 7–8. С. 3–9.
2. Михайлишин Л. І. Транснаціоналізація світової економіки: інноваційний аспект: монографія. Вінниця: ДонНУ, 2019. 314 с.
3. Organisation for Economic Cooperation and Development URL/URI/DOI. URL: <https://techresources.oecd.org/statdown>.
4. World Development Indicators. The world bank. URL: <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators>.
5. Statistics Times URL: <http://statisticstimes.com/economy/economy-statistics.php>.
6. CIA World Factbook. URL/URI/DOI: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>.
7. Overall ranking and competitiveness factors. URL: http://www.imd.org/uupload/imd.website/wcc/Overall_ranking_5_years.pdf.
8. Македон В. В., Валіков В. П., Рябик Г. Є. Розвиток світового ринку ділових інтелектуальних послуг під впливом економіки 4.0. *Нобелівський вісник*. 2019. № 1. С. 59–72.
9. Македон В. В., Чабаненко А. В. Факторні складові цифровізації глобальної економіки та макроекономічних систем країн світу. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9875> DO: 10.32702/2307-2105-2022.1.11. (дата звернення: 22.01.2023).

10. Hooker R. D. The Grand Strategy of the United States. – INSS Strategic Monograph. Institute for National Strategic Studies. National Defense University, 2017. 462 p.

11. Македон В. В., Валіков В. П., Федьора С. С. Удосконалення управління промисловими підприємствами на основі стратегій інноваційного розвитку. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2019. № 1. С. 108–125.

12. Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації: монографія / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 316 с.

13. Makedon V., Zaikina H., Slusareva L., Shumkova O., Zhmaylova O. Use of rebranding in marketing sphere of international entrepreneurship. *International Journal of Entrepreneurship*. 2020. Vol. 24. Issue 1S. URL: <https://www.abacademies.org/articles/use-of-rebranding-in-marketing-sphere-of-international-entrepreneurship-9325.html>.

REFERENCES:

1. Belarus O. G. (2019) Bilorus O. H. Hlobal'na intehratsiya i tendentsiyi kryzovoyi evolyutsiyi [Global integration and trends of crisis evolution]. *Economic magazine XXI*, no. 7–8, pp. 3–9.

2. Mykhailyshyn L. I. (2019) Transnatsionalizatsiya svitovoyi ekonomiky: innovatsiynyy aspekt: monohrafiya [Transnationalization of the world economy: innovative aspect: monograph]. Vinnytsia: DonNU. (in Ukrainian)

3. Organisation for Economic Cooperation and Development URL/URI/DOI. URL: <https://techresources.oecd.org/statdown>.

4. World Development Indicators. The world bank. Available at: <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators>.

5. Statistics Times. Available at: <http://statisticstimes.com/economy/economy-statistics.php>.

6. CIA World Factbook. URL/URI/DOI: Available at: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>.

7. Overall ranking and competitiveness factors. Available at: http://www.imd.org/uupload/imd.website/wcc/Overall_ranking_5_years.pdf.

8. Makedon V.V., Valikov V.P., Ryabyk G.E. (2019) Rozvytok svitovoho rynku dilovykh intelektual'nykh posluh pid vplyvom ekonomiky 4.0 [Development of the world market of business intellectual services under the influence of economy 4.0]. *Nobel Herald*, no. 1, pp. 59–72.

9. Makedon, V. and Chabanenko, A. (2022) . Faktorni skladovi tsyfrovizatsii hlobalnoi ekonomiky ta makroekonomichnykh system krain svitu [Factor components of digitalization of the global economy and macroeconomic systems of countries]. *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 1. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9875> DOI: 10.32702/2307-2105-2022.1.11.

10. Hooker R. D. (2017) The Grand Strategy of the United States. INSS Strategic Monograph. Institute for National Strategic Studies. National Defense University. (in English)

11. Makedon V. V., Valikov V. P., Fedyora S. S. (2019) Udoskonalennya upravlinnya promyslovymy pidpryyemstvamy na osnovi stratehiy innovatsiynoho rozvytku [Improving the management of industrial enterprises based on innovative development strategies]. *European vector of economic development*, no. 1, pp. 108–125.

12. Golikova A. P., Dovgal O. A. (2018) Transformatsiya mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn v epokhu hlobalizatsiyi: monohrafiya [Transformation of international economic relations in the era of globalization: monograph]. Kharkiv: KhNU named after V. N. Karazina. (in Ukrainian)

13. Makedon V., Zaikina, H., Slusareva L., Shumkova O., Zhmaylova O. (2020) Use of rebranding in marketing sphere of international entrepreneurship. *International Journal of Entrepreneurship*, vol. 24, issue 1S. Available at: <https://www.abacademies.org/articles/use-of-rebranding-in-marketing-sphere-of-international-entrepreneurship-9325.html> (accessed 23 December 2022).